

СТАН ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Т.І Костюченко

Впровадження програми реформування сільського господарства і, в першу чергу, програми земельної реформи, реорганізація державних і колективних господарств та підприємств, приватизація є важливою передумовою ефективності основного виробництва, переробки та збуту сільськогосподарських і харчових продуктів.

Миколаївщина активно включилася в здійснення аграрних перетворень. В цілому по області розпайовано землі у 415 сільськогосподарських підприємствах, право на земельну частку (пай) набули 196 тис. членів цих господарств, з яких 194 тисячі — отримали сертифікати. Середній розмір земельної частки паю складає 6,9 га. З цієї кількості власників земельних сертифікатів угоди оренди землі на площі більш як 1 млн. гектарів уклали 163 тис. чоловік.

За часів реформування економіки аграрного сектора, що триває вже не один рік, в основному створена правова база для ринкових перетворень. Здійснюється аграрна реформа, запроваджуються нові земельні відносини. Розпочато реструктуризацію неефективних сільськогосподарських підприємств, створення нових форм господарювання ринкового типу, формується приватний сектор, що зацікавлює власників у підвищенні ефективності виробництва.

Реформи надали багато можливостей і забезпечили економічну мотивацію для сільськогосподарських виробників як малих, так і великих формувань, заробляти гроші сільськогосподарською працею.

Про позитивність результатів, здійснених перетворень в організаційно-правовій формі господарюючих суб'єктів на селі свідчать фінансові показники підприємницької діяльності аграрних формувань Миколаївської області (табл.1).

Таблиця 1

Фінансові результати підприємницької діяльності аграрних підприємств по адміністративних районах Миколаївської області*

Район	2000 рік			2001 рік			Відхилення рівня рентабельності 2001 р. до 2000 р., в.п.(+,-)
	Кількість прибуткових господарств	Одержано прибутку, тис.грн.	Рівень рентабельності, %	Кількість прибуткових господарств	Одержано прибутку, тис.грн.	Рівень рентабельності, %	
Арбузинський	16	12853	38,8	12	14736	37,6	-1,2
Баштанський	34	3608	5,1	37	4990	8,8	3,7
Березанський	15	9968	17,1	13	8125	10,4	-6,7
Березнегуватський	17	4955	14,9	16	4019	14,6	-0,3
Братський	18	6428	15,6	18	7142	18,1	2,5
Веселинівський	16	711	-10,8	21	6581	27,2	38,0
Вознесенський	21	3755	4,5	26	5123	6,6	2,1
Врадіївський	11	2846	16,5	12	2808	9,2	-7,3
Доманівський	20	7467	16,6	12	4740	10,3	-6,3
Єланецький	7	1760	-8,8	14	1434	3,0	11,8
Жовтневий	19	4052	-4,4	16	8696	7,0	11,4
Казанківський	10	3872	1,8	13	2449	5,5	3,7
Кривоозерський	11	932	-4	17	4510	15,2	19,2
Миколаївський	12	8228	5	14	8820	18,2	13,2
Новобузький	21	4353	9,3	21	7218	25,2	15,9
Новоодеський	12	2546	-10	17	2710	1,8	11,8
Очаківський	14	7810	22,1	11	5300	15,1	-7,0
Первомайський	27	7396	12,2	34	11778	21,2	9,0
Снігурівський	17	6188	8,8	9	3233	-3,8	-12,6
Всього	318	99557	8,3	333	114412	13,4	5,1

* за даними підприємств, які звітують Головному управлінню сільського господарства та продовольства облдержадміністрації

Так аналіз показав, що характерною ознакою сільськогосподарських підприємств в 2001 році намітилась тенденція зростання темпів виробництва та підвищення ефективності їх роботи. За попередніми даними 333 сільськогосподарських підприємств області (75% загальної кількості) закінчили минулий рік з прибутками.

В 2001 році порівняно з 2000 роком кількість прибуткових господарств зросла на 4,7%. Збільшення кількості прибуткових підприємств спостерігається майже по всіх районах.

За підсумками 2001 року одержано 114412 тис. грн. прибутку, тоді як у 2000 році ця цифра сягала 99557 тис. грн., що більше на 14,9%. Рівень рентабельності (прибутковості) від усієї діяльності склав 13,4% проти 8,3% у 2000 році. Кожним прибутковим підприємством в середньому отримано 343, 6 тис. грн. прибутку.

Незважаючи на поліпшення деяких показників в окремих галузях, ситуація в АПК в цілому залишається напруженою. Однією з глобальних причин низької ефективності виробництва у сучасний період є суттєве послаблення планово-економічної роботи в сільськогосподарських підприємствах.

Стан планово-економічної роботи господарств усіх категорій Миколаївської області в галузі рослинництва відбивають дані таблиці 2.

Відсоток виконання плану валового збору сільськогосподарських культур в 2001 році порівняно з 1990 роком значно коливається. Якщо, виконання плану виробництва зернових в 1990 р. та 2001 р. знаходиться майже на однаковому рівні: відповідно 139,2% та 135,9%, то по інших культурах вимальовується інша картина. Виконання плану виробництва цукрових буряків в 1990 році становило 108,3%, а в 2001 році план виконано лише на 71,5%. Подібна ситуація спостерігається і по інших культурах: в 1990 році виконання плану соняшнику на зерно склало 105,4%, картоплі — 109,1%, овочів — 122,2%, а в 2001 році відповідно 74,6%, 87,0%, 76,5%.

Таблиця 2

**Валовий збір основних сільськогосподарських культур
(у господарствах усіх категорій), тис. тонн**

Культури	1990 р.			2001 р.		
	план	факт	% виконання плану	план	факт	% виконання плану
Зернові*	1944,1	2706,2	139,2	2000,0	2718,2	135,9
пшениця озима	1286,2	1778,7	138,3	1309,9	1724,7	131,7
Цукрові буряки (фабричні)	913,4	988,9	108,3	365,5	261,2	71,5
Соняшник на зерно*	209,1	220,4	105,4	210,0	156,6	74,6
Соя	3,8	3,7	97,4	5,6	4,9	87,5
Картопля	219,4	239,3	109,1	209,9	182,5	87,0
Овочі	233,3	285,0	122,2	186,5	142,6	76,5

* у вазі після доробки

Однією з причин недовиконання плану виробництва сільськогосподарської продукції є недотримання запланованої структури посівних площ порушуються науково обгрунтовані системи землеробства і не дотримуються чергування культур у сівозмінах (табл. 3).

Таблиця 3

**Площі, з яких зібрано урожай основних сільськогосподарських культур
(у господарствах усіх категорій) в Миколаївській області, тис. га**

Культури	1990 р.			2001 р.		
	план	факт	% виконання плану	план	факт	% виконання плану
Зернові	733,3	763,6	104,1	900,0	922,5	102,5
пшениця озима	432,6	460,8	106,8	544,9	518,8	95,2
Цукрові буряки (фабричні)	35,2	37,0	104,5	20,7	17,5	84,5
Соняшник на зерно	129,1	144,3	11,8	165,2	199,9	121,0
Соя	4,9	4,8	98,2	5,2	6,2	119,2
Картопля	20,8	23,9	114,9	20,5	25,9	126,3
Овочі	15,7	18,3	116,4	17,3	20,8	120,2

В 1990 році в більшості випадків дотримувались планових показників: відсоток виконання плану сягав в межах 92,5% — 116,4%, а вже в 2001 році відповідно — 64,1% — 222,7%.

Планування надмірно великих площ інтенсивних культур, недотримання науково обґрунтованих систем землеробства, постійне порушення сівозмін, недостатнє внесення органічних добрив, розвиток хвороб і шкідників сільськогосподарських культур привели до застійних явищ у землеробстві, що супроводжується зниженням продуктивності полів, недовиконанням планових показників (табл.4).

Таблиця 4

**Урожайність основних сільськогосподарських культур
(у господарствах усіх категорій), ц з 1 га**

Культури	1990 р.			2001 р.		
	план	факт	% виконання плану	план	факт	% виконання плану
Зернові*	26,5	35,4	133,6	22,2	29,5	132,9
пшениця озима	29,7	38,6	130,0	24,0	33,2	138,3
Цукрові буряки (фабричні)	259,5	266,9	102,9	176,7	149,0	84,3
Соняшник на зерно*	16,2	15,3	94,4	12,7	7,8	61,4
Соя	7,7	7,6	98,7	10,8	7,8	72,2
Картопля	105,5	100,2	95,0	101,9	70,6	69,3
Овочі	148,6	156,0	105,0	101,9	68,6	67,3

Урожайність зернових культур в 2001 році порівняно з 1990 роком зменшилась на 16,7%, цукрових буряків та соняшнику відповідно на 44,2% і 49,0%. За аналізуючий період, зменшився відсоток виконання плану: якщо по зерновим знаходиться в приблизно одакових межах, то це не можна сказати, наприклад, про урожайність цукрових буряків, соняшнику, овочів.

У критичному стані опинились тваринницькі галузі (табл. 5).

Таблиця 5

**Поголів'я худоби у господарствах усіх категорій (на початок року)
у Миколаївській області, тис. голів**

Культури	1990 р.			2001 р.		
	план	факт	% виконання плану	план	факт	% виконання плану
Велика рогата худоба		820,4	108,6	272,2	257,3	94,5
у тому числі корови	238,4	281,2	118,0	145,5	146,7	100,8
Свині	753,2	767,6	101,9	173,2	163,1	94,2
Вівці і кози	390,0	405,2	103,9	44,7	45,5	101,8
Птиця	5854,8	7034,1	120,1	2761,3	3143,7	113,8

З таблиці 5 видно, що по всіх категоріях господарств відмічається скорочення поголів'я великої рогатої худоби у 2002 році в порівнянні з 1991 роком в т. ч. корів — на 47,8%, свиней — на 78,8%, овець і кіз — на 88,8%.

В підсумок можна зазначити, що виконання планових завдань в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області протягом останніх років значно погіршилось. Підприємства передчасно відмовились від планування, тоді, як саме воно відіграє важливу роль у виході з економічної кризи, у стабілізації і розвитку підприємств-головної ланки виробничої сфери. Необхідно звернути особливу увагу на нові методи господарювання, які передбачають розширення самостійності підприємств у плануванні. На перше місце виходять показники виконання поставок за договорами, зростання прибутку (зниження собівартості) та підвищення продуктивності праці.